

BORGSJÖ MARKNAD

Borgsjö marknad.....	1
Sundsvalls stad bildas – rätt bedriva marknad i Borgsjö inskrivs i privilegiebrevet...	1
Flera marknader inrättas, men de upphör efter några årtionden.....	1
Var låg marknadsplatserna i Borgsjö och något om när.....	2
Marknadsplatsen vid Borgsjö kyrka flyttas till Västanå by.....	2
Fråga om att flytta marknadsplatsen väcks.....	2
Borgsjö marknad upphör.....	3
Samtliga handlare i Sundsvall instäms till tinget i Borgsjö 1858.....	4
1916. Oenighet om ägandet av 471 av marknadsplatsens 3702 kvadratmeter.....	4

BORGSJÖ MARKNAD

Borgsjö marknad var en årligt återkommande, officiell bytesmarknad i västra Medelpad från i vart fall början av 1600-talet fram till januari 1854. Tvistigheter om marknadsbodarna och markområdet ifrågasatte dock till och från fram till 1916. Tidpunkten för marknaden kan följas i den förr så viktiga almanackan till 1853-års i vilken marknadstiden för 1854 var införd vara den 4 januari, utifrån att marknaden därefter ej längre noteras i almanackan och inte minst därav att Kommerskollegium i Stockholm – efter framställan av Borgsjö socknemän 1854 – den 20 juni 1855 beslutade att Borgsjö marknad skulle formellt upphöra. (Möjligen hölls marknad 1855 i januari, sagt därav att ett flertal näringsidkare i Sundsvall i december 1854 ansökte om tillstånd verka på Borgsjö marknad året 1855; se fotnot nr 11, sida 3).

Marknaden i Borgsjö hade länge strikta regler för hur till en början och långt framöver handeln med jordbruksprodukter, skinn och hudar fick bedrivas. Det fanns länge två sorters marknader; den så kallade Bytesmarknaden och den Fria marknaden. Borgsjö marknad tillhörde fram till i slutet av 1700-talet den första gruppen. I motsats till de fria marknaderna - vid vilka köpmän och befolkning i övrigt *"fritt fick köpslaga sig emellan"* - var huvudaktörerna i den reglerade marknaden borgerskapets handelsmän, bygdens befolkning och tillresande allmoge från i detta fall främst Jämtland. Övergripande sett reglerades marknadsverksamheten i kungligt brev av den 31 december 1647, dito resolution 30 oktober 1650, skrivelse av landshövding Oxenstierna 6 augusti 1656 och kungliga resolutioner 13 december 1672 och 10 december 1680 samt ett brev 4 december 1797 från Kommerskollegiet i Stockholm, för att nämna några av regelverken. Dessa så att säga handelsreglementen anses ha i förstone utfärdats för städernas borgarskap, men kom att tillämpas för landsorterna också då av mycket att döma sortimentet blev större. Regelverken för handel stad kontra landsbygd mildrades allt eftersom för att utmyнна i närmast full näringsfrihet genom näringsfrihetsförordningen 18 juni 1864. Vissa tillstånd, som exempelvis att få försälja alkoholaktiga drycker, blev kvar och så för övrigt än idag i viss reglerad omfattning.

Sundsvalls stad bildas – rätt bedriva marknad i Borgsjö inskrivs i privilegiebrevet

Att som här inledningsvis anförts, att marknad i Borgsjö är känd sedan i början av 1600-talet, bygger på aktstycken koppelade till Sundsvalls stads bildande 23 augusti 1621; med kungligt privilegiebrev av den 15 april 1624. Inom en stads *"hank och stör"*- alltså gränser – skulle stadens handel bedrivas. Det är ändock i det sammanhanget som den äldsta uppgiften om en marknad i Borgsjö blir känd. I 1624-års privilegiebrevs tionde punkt heter det nämligen: *"Wi hafwa och nådigast efterlåtitt föreskrifna Sundsvallsboer; åhrligen om Andreas dag hafwa en bytesplats med Jemtarne och andra uti Borgsjö Sochen, och thet obehindrade af alla andre kjøptstadsboer att bruka."* I Borgsjö skulle följaktligen borgerskapet (handels societeten i senare aktstycken) årligen vid Andersmäss (30 november) utan hinder av andra stadsinnevånare få idka handel. Fråga är om Borgsjö marknad redan var etablerad 1624 eller om den tillkom då. Mycket troligt är att marknad hölls i Borgsjö 1626. Sundsvalls stads styresmän anhöll tidigt om att få flytta fram – eller tillbaka, om vi så hellre vill säga – tidpunkten för Borgsjö marknad från Andersmäss till *"tiondedagjul"*; 3 eller 4 januari väl, därav att isarna ofta inte var åkbara i slutet av november månad. Ej känt om tidpunkten för Borgsjö marknad ändrades före 1763 men då i vart fall togs beslut om att förlägga marknaden till i mitten av december, vilken tidpunkt inte visade sig vara så bra därav att tiden till **Frösö marknad i Jämtland** blev allt för kort. Den 26 oktober 1769 undertecknade nämligen 20 män av borgarskapet i Sundsvall¹ ett långt brev till landshövdingen med begäran om annan termin (tidpunkt) för Borgsjö marknad. Brevet börjar *"att uti almanackan för instundande och nästkommande år finns marknaden i Borgsjö och Frösön vara utsatta detta år i Borgsjö den 12 och i Frösö den 15 december, samt nästa år den förra den 11 och den sednare den 14 december."* Brevskrivarna understryker att marknaderna tidsmässigt ligger för nära varandra och därtill på ett avstånd av 12 mil. De säger sig inte hinna med att tillverka nya produkter och förflytta sig *"beqwämligt"* till Frösö med förfång för såväl deras handel som för marknadsbesökarna. Så följer en intressant skrivning efter vederbörlig underdånig anhållan om *"att utsätta tiden til Borgsjö marknad, som ju endast är en Bytes-Platz och ej får besökas af andra Städens invånare, til den åttonde Decembris."* Beslutet blev att tidpunkten för Borgsjö marknad fastställdes till den 8 december. Hur länge det datumet gällde kan inte sägas, men sex år senare - den 25 oktober 1775 – likalydande skrivelse och återigen beslut av landshövdingen om den 8 december helt i linje med nu de sju brevskrivarnas önskemål. 1797 (se nedan) fastställdes att marknaden i Borgsjö skulle börja den 4 januari och få pågå 1-2 dagar. Så syns ha blivit om än den tredje vissa år och den fjärde januari andra år som kan utläsas i vissa akter och i den officiella almanackan exempelvis åren 1811² 1833, 1839, 1840, 1845 och 1848. Sista gången Borgsjö marknad är upptagen i min samling av almanackor är 1853 och då den 11 januari (se nedan om när marknaden formellt upphörde). Till bilden om tidpunkt för marknad hör att sådan inte fick hållas dag efter söndag eller annan högtid; därav startdag den 3 januari och ej den andra!

Flera marknader inrättas, men de upphör efter några årtionden

Marknaderna gammalt var i motsats till dagens – dristar jag mig att säga – av stor betydelse för befolkningen, som under marknadsdagarna kunde avyttra sina produkter och inhandla andra. Exempelvis uttalade allmogen i Haverö, Borgsjö och Torp åren 1720-1723 - då borgarskapet i Sundsvall ansökte om att få inrätta en strömmingsmarknad – sitt intresse för en

¹ Landsarkivet, Härnösand. Västerorrlands läns landskontor. Aktsamlingen EXXIIb:4 Näringar och bruk 1762-1851.

² Marknaden det året omslöt två dagar. Det sagda styrks av protokollet över Torps tingslags varting 1811. Det stora målet vid tinget var ett knivmord i Östby en kväll under marknadsdagarna, vilka uppges *ha varit den 4-5 januari*. Offret var en bonde från Ensillre och förövaren en kvinna av resandefolket vid namn Beata Roos. Hon dömdes till döden genom halshuggning och avrättades den 18 september 1881 i Johannisberg på gränslinjan mellan Borgsjö och Torp.

sådan. Under årtionden, för att inte säga århundraden, sökte handels societeten i Sundsvall få all handel till staden. Statsmakten godkände i viss utsträckning kraven, men ville ändå inte tillfullo förbjuda socknarnas befolkning möjligheter till att på närmare håll sälja och/eller byta sina produkter och inhandla andras. Tvång skulle inte tillgripas utan det hela utifrån övertygelse och frivilligt ändras. I vart fall inrättades 1763 så kallade enskilda bytesplatser i de till Sundsvall mera avlägsna platserna Offne i Attmar, Fjäl i Hässjö, Berge i Tynderö, Dingersjö i Njurunda, Kärfsta i Stöde, Tirsta i Torp, Märsgård i Liden och Arklo i Indal. Inte i Borgsjö som ju sedan länge hade etablerad bytesmarknad per den 30 november vart år. De till Sundsvall närbelägna socknarna Alnö, Timrå, Skön, Sättna och Selånger fick inga marknader.

Marknaderna i Attmar och i Torp var tänkt vara av särskild vikt för bönderna i Borgsjö därav att de där skulle kunna avhända sig – som det står – ”vintersmötet” vid vårmaknaden i april i Attmar och ”sommarsmötet” i augusti på densamma och den i tiden ungefär samtidiga i Torp. Rätt snart efter inrättandet av dessa marknader tyckte dock socknenmenigheterna övergripande sett och vad gäller speciellt Borgsjö, att det gick åt allt för mycket tid köra till och från marknaderna ifråga och därtill och inte minst att ungdomarna förleddes spela tid och pengar. Sålunda önskade Torp och Borgsjö socknemän att slippa marknaden i Tirsta, Torp. Redan efter tio år -1773 - syns de lokala marknaderna mer eller mindre ha mist sin möjliga betydelse förutom Borgsjö marknad, som köpmännen och hantverkarna i Sundsvall tyckte kunna få bli kvar och så blev det som här tidigare noterats. Borgsjömännen beklagade sig dock över den gårdfarihandel som marknadsfolket bedrev i byarna i anslutning till marknadsdagarna. Först genom ett beslut av Kammarkollegiet i Stockholm av den 4 december 1797 - byggt på en Kunglig Majestäts skrivelse av den 11 juni 1788 om reglering av marknadernas inrättande i länen - avskaffades samtliga av de 1763 inrättade bytesmarknaderna i Medelpad utan att ersättas av nya³. **Borgsjö marknad blev kvar, men ändrades till frimarknad att hållas årligen den 4 januari, en eller tvenne dagar.** Motivtexten för nedläggningen är berättande Skrivningen ifråga lyder:”*at alla enskilda marknader såsom hinderliga för en större samling af folk och varor samt gynnande Handelsspeculationer och ett på billighet grundadt jemt varupris, bör aflysas och inga andra tillåtas än så kallade frimarknader till vilka säljare och köpare i hela Riket utan minsta skillnad äga ett fritt och obehindradt tillträde.*”

Var låg marknadsplatserna i Borgsjö och något om när

Rubriken därav att två platser kan styrkas av skrivelser i lantmäteriakter och domböcker, nämligen vid Borgsjö kyrka och på ången norr om mangårdsbyggnaden på hemmanet Backen i Västanå by och troligen en tredje plats – om så den äldsta – belägen i Tälje. I vart fall framåt 1660-talet syns viss handelsverksamhet ha varit där.

Antagandet om Tälje bygger på det som sägs i en uppsats och i tvenne tingsprotokoll, samt att det i Gustaf Vasas registratur i Riksarkivet, Stockholm finns aktstycken i vilka han drar upp regler för den för honom och landet betydelsefulla handeln över riksgränserna. Vårt Tälje nämns inte i klartext vilket det däremot gör i en uppsats av Einar Forsberg betitlad ”**Jämtarnas handelsfärder till Stockholm**” och i två paragrafer i protokollet över tinget med Borgsjö tingslag 30 mars 1665. Till bilden hör att i Tälje delade sig - sedan urminnes tider - färdleden i Ljungans ådal i en led mot Haverö och Norge via Härjedalen och en led mot i förstone över sjön Torringen-Hemsjön-Bräcke –Frösön- Norge och senare över Jämtkrogen-Lillkrogen-Frösön till likaså Norge.

Forsberg anför att dessa jämtar – benämnda sörkörare – vid sina färder till och från Distingsmarknaden i Uppsala och marknader/uppköpare i Stockholm, stannade till vid andra handelsplatser på svensk mark, varvid han nämner Tälje i Borgsjö. Stöd för att det funits en marknad i Tälje kan vara det som står i det ovan nämnda tingsprotokollet. Först heter det: ”*Egensmännen i Telium blervo allvarligen tillsagde att göra god skiljhägnad kring hela godset till nästkommande vår. Om annorlunda sker och blifver klagat, skola de plikta 40 mark.*” Den andra paragrafen är ”rakare” så lydande ”...*att Anders Ericsson i Tällium som i snart tre år rest till Norige och köipt torr fisk uppmanas att skaffa sig hemman, eller gifva sig uti staden.*” Bönderna hade följaktligen rätt bedriva handel, vilket för övrigt framgår av tidigare här anförda om regelverken för marknadshandel

Marknadsplatsen vid Borgsjö kyrka flyttas till Västanå by

Närmare än rubrikens skrivning vad gäller vid Borgsjö kyrka, går det inte att komma. Möjligen var marknadsplatsen på det gamla skansområdet endera väster om kyrkan, där den nya kyrkogården nu är, eller i norr där församlingshemmet idag är, såvida inte på båda ställena. Efter 1678 var skansen nämligen inte bemannad men byggnaderna kvar⁴ så i sig inte en allt för djärv gissning. Inget har heller hittats om när marknad började hållas vid kyrkan innan den 1731 skall bort; efter klagomål

³ 1786 redovisades till länsstyrelsens kansli ”Ekonomisk berättelse angående allmänna hushållningen uti Medelpads fögderti ifrån 1783-års början till första maj 1786”. En mycket intressant akt - uppställd socknevis - i vilken allt ifrån antal humlegårdar, nyodlingar n.m. till i rum nr 13 ”Fråga om bytesplatser”. Akten finns i landsarkivet, Härnösand betitlad ”Näringar 1786 och 1845”, littera EXXIIg:3.

Här i korta uppsatser respektive socknemäns svar nämligen

* att **Njurunda** ville få ha kvar sin bytesplats som hittills den 16 juli invid Njurunda kyrka;

* att **Attmar, Stöde** och **Torp** inte ville ha kvar sina bytesplatser därav att folket hindras i höbärgningen;

* att **Borgsjö** vill behålla sin bytesplats att som nu hållas den 12 december;

* att **Indal** och **Liden** ävenså vill behålla sina bytesplatser och därtill få en årlig frimarknad i mitten av juni;

* att **Ljustorp/Hässjö** vill ha kvar sina bytesplatser och anhåller därtill om att vid Indalsälvens utlopp få hålla frimarknad.

* att **Tynderö** vill ha kvar sin bytesplats.

Sundsvall fick 4 juli i 8 dagar samt 18 september så länge som det förr varit.

Östersund (stad 1785) erhöll 8 januari och 18 mars om vardera 8 dagar och höstmarknad den 18 september så länge förr varit vanligt.

⁴ Se min 2004 utgivna bok ”Borgsjö skans - försvarsanläggning i gränsbygd”.

av bönder i trenne byar och kanske också av kyrkoledningen i Borgsjö, för varför om inte åberopas församlingens präst?. Bakomliggande omständigheter får vi i stort sett veta av det som sägs i protokollet över vårtinget med Torps tingslag⁵ den 12 mars 1731. Bedöm själv. Protokollet ifråga lyder:

S.D.⁶ Läto herrar handelsmän i Sundswald medelst Cappelanen⁷ Wällärde Gullik Boreen⁸ inlägga en Copia af en afhandling under Sildre och Östbys Byemän tillika med Mårten Ertsson och Olof Jönsson i Västanå, Abram Jonsson och Olof Nilsson i Öö med namn och bomärken tillika med Måns Nilsson i Västanå af innehåld att som borgarskapet och de handlande i Sundswald måste bortflyttia med sina marknadsbodas från Borgsjö Kyrkia och wid Måns Olssons gård är nu platz, som dertill är både tienlig och läglig; ty uplåter han densamma till alla handlande i Sundswald att fritt och obehindrat upsättia sina marknadsbodas och af war delägare blifwa ägd, barn och effterkommande, födder och ofödder orubbat inbytas och marknadsplatz, sättiande sitt namn och bomärke derunder som skedde i Västanå d: 25 Febr. 1731 hwarmed de öfriga grannarna förklarar sig nödgia och blef denna afhandling till wederbörandes säkerhet på begiäran inprotocollerad.”

Det här noterade om marknadsplats i Västanå överensstämmer helt med det framlidne lokalhistorikern Gullik Gulliksson i Sillre – mera känd som Lill-Gulle, död 1987 - berättat Ävenså styrks Västanå av Abraham Hülphers som i rapporten över sin resa i Norrland 1764 noterade *”att mesta handeln var vid Backen i Västanå dit allmogen från Borgsjö, angränsande socknar och från Jämtland i stort antal brukade infinna sig.”*

Fråga om att flytta marknadsplatsen väcks

Det är nu den 21 maj 1838. Västanå jordägare jämte lantmätare Huss med sina bisittare är samlade till förberedande möte om laga skifte av byns inägor och skogsmark. Till att bevaka Sundsvalls handels societets marknadsplats hade bokhållaren P.O.Ytterbom infunnit sig. Skäl notera att det togs till protokollet, att marknadsplatsens skattetal (areal) vid 1789-års stor-skifte påfördes dåvarande ägaren⁹ av Västanå nr 4 om 24^{1/2} mål, nämndeman Måns Ersson. Detta som svar på ombudet Ytterboms uppgift om att hans uppdragsgivare - Handels societeten – ägde området ifråga. Protest anfördes utifrån det förhållandet, att den 12 mars 1731 upplät dåvarande ägaren av här aktuellt stamhemman Västanå nr 4, Måns Olsson – som framgår av ovan infört – marknadsplatsen utan ersättning. Då stamhemmanet nr 4 efter 1789 söndrats i flera mindre ansåg sig vissa hemmansägare sig möjligen äga del i marknadsplatsens areal. Ytterbom kunde inte visa formellt ägande. Man enades dock om att handelsmännen i Sundsvall hade nyttjanderätt. I ett försök att enkelt lösa ägandefrågan föreslogs att låta flytta marknadsplatsen och bodarna- inom byn eller till utom sägs inte. Ytterbom först emot; senare för, men då återstod besluta om hur kostnaderna skulle täckas och då ”vaknade” några av de bönder som ansåg sig vara delägare i marknadsplatsen, eller ägde hemman under andra nummer i byn sägande *”att om det blev flyttning de skulle slippa alla kostnader för marknadsplatsens rubbning och åtföljande bodflyttning.”* Beslutades att låta det vila *”till bästa beqvämighet kan ske.”* Så blev det tydligen inte för

Borgsjö marknad upphör¹⁰

Det är den 10 december 1854. I Borgsjö hålls sockenstämma för att yttra sig över *”Sundsvalls Handels societets”* ansökan till Kommerskollegium i Stockholm om att 1854-års marknad bör hållas den 4 januari och inte som det anges i 1853-års almanacka den 11 januari. Inaktuellt då sen handläggning. Sockenmännen ansåg ändock att tidpunkten inte behövde ändras. De tog dock tillfället i akt att i yttrandet anhålla om att marknaden *”för kommande tider blifwa helt och hållet inställd emedan denna marknad utan att tillskynda socknen ringaste förmån, istället hade ett högst skadligt inflytande, såsom förnämligast tjenande till afsättning för en mängd spirituosa och lyxartiklar.* Vidare anför, att det i bygden inte finns några lantmannaprodukter att sälja till någon inkomst utan låge förmånerna helt och hållet på Köpmännens och synnerligen Krögarnas sida¹¹. Dessutom har denna del af landet, ehuru aflägsen, en så flitig kommunikation med Sundsvalls stad att derifrån deras marknad förutan olägenhet kan afhämtas speceri- och andra waror, hälst Strömming och Salt” Underskrivet av komminister Anders Byström och sänt till landshövdingen i Härnösand som yttrade sig den 1 juni 1855 till Kommerskollegiet i Stockholm över Borgsjö socknemäns

⁵ Borgsjö med Haverö hade eget tingslag till 1713 då det fördes till Torps tingslag.

⁶ S.D. = samma dag..

⁷ Cappelan = komminister (skall rätteligen stavas kaplan, kapelan) och i äldsta tid titel på hjälppräst.

⁸ Komminister i Borgsjö församling under Torps pastorat 1721-1769.

⁹ I skrivande stund år 2007 ägs fastigheten Backen 11^{1/4} mål av Per Martin Eriksson

¹⁰ Riksarkivet, Stockholm. Avdelningen för statliga arkiv. Kommerskollegium. Huvudarkivet BIII:g. Utslag, volym nr 28 och huvudarkivet EVII:a, skrivelser från landshövdingar.

¹¹ Då möjligen av visst intresse för exempelvis släktforskare noteras här någrq av de förtroendevalda, köpmän och hantverkare – alla i Sundsvall . som företrädde staden eller hos landshövdingen ansökte om tillstånd vara på marknaden med sin handel; alternativt produkter.

* Vid lantmäteriförrättning 21 maj 1838 representerades Sundsvalls handels societet av bokhållaren P.O.Ytterbom;

* 15 december 1849 ansöker P.Wiklander om att få sälja spritdrycker och sockerbagaren C. P. Byberg om att få sälja sina produkter;

* 26 december 1850 ansöker källarmästaränkan Inga Enqvist om tillstånd ”till det mitt yrke hörer”. Intyg om förmildrande levnadsomständigheter:

* 28 december 1851 ansöker sockerbagaren A. A. Törnblom om tillstånd;

* 21 december 1854 ansöker till marknad 9 januari 1855 Hampus Otto Enqvist om tillstånd tillhandahålla mat och dryckesvaror;

* 23 december 1854 dito av J. Wiklander

* 24 december 1854 dito av Johan Åkerlund

* att till tingsförhandling 8 juli 1858 infann sig ej ordföranden i Handels societeten, P. D. Gisberg.

och "Sundsvalls stads Handels- Fabriks- och Handverksföreningars" skrivelser i saken, utmynnande i bifall till Borgsjö socknemäns anhållan om att få därvarande marknad avlyst såvida det inte stred mot det i Sundsvalls stads privilegiebrev av den 15 april 1624 sagda. Han anmäler att han före sitt beslut låtit samtliga socknar i Medelpad och i "nästgränsande i Jämtland" yttra sig och att alla tillfrågade instämde i Borgsjö socknemäns framställan.

Den 20 juni 1855 beslutade Kommerskollegium därför att Borgsjö marknad skall upphöra och att meddelande därom skall sändas till landshövdingen i Västernorrland och till den officiella Post-och Inrikes Tidningar att kungöras.

Samtliga handlare i Sundsvalls stad instäms till tinget i Sillre

Det är förvintern 1858. Nämndeman Anders Sandin, ägare av hemmanet Backen i Västanå om 11^{1/4} mål instämmer – som han skriver – samtliga handlare i Sundsvalls stad till lagtima vårtinget i Torps tingslag i Sillre med början den 16 mars 1858, att då nu ifrågavarande marks upplåtande och nyttjande på hans inägomark upphört i och med Kommerskollegiets beslut 20 juni 1855, "att Sundsvalls stads handels societet måtte åläggas avstå och återlämna marknadsområdet till hemmanet och att från platsen avflytta de ännu kvarstående marknadsstånden och, om så inte sker, att på de tredskandes bekostnad bodarna och stånden bortskaffas av vederbörande underexecutor."

Konstaterades vid målets öppnande att käranden Anders Sandin hade infunnit sig, men inte ordföranden för instämnda Sundsvalls handels societet, P.D.Gisberg, eller annan befullmäktigad och inte heller anmält laga förfall, beslutade rätten att ändock ta upp kärandens yrkande. Efter att alla tidigare aktstycken allt ifrån nyttjanderätsavtalet av den 12 mars 1731 till beslutet 20 juni 1855 om marknades avlysande föredragits, androg käranden Anders Sandin "att enär omstämde plats; hvilken är belägen åtta eller tio alnar¹² från hans gårdstomt, icke innehöll mer än tjugufyra kappland¹³ att densamma kunde som vanlig avsöndring äga bestånd..." Den 8 juli 1858 fällde tingsrätten s.k. tredskodom till käranden Anders Sandins fördel innebärande att handels societeten utifrån att de endast haft nyttjanderätt till marknadsplatsen ifråga, "skäligt förplikta dem att ofvanberörde plats nästa laga fardag afträda (vad som nu menas med fardag) äfvensom att dessförinnan derå befintliga byggnader och marknadsstånd afflytta låta, vid äfventyr annars att käranden på deras bekostnad genom underexecutor sådant verkställa låta." Då tredskodom uppmannas i domen vinnaren Sandin att låta underrätta sina vederparter det som domen säger så tidigt, att de om de så vill må kunna döma till återvinning (ändring) vid nästkommande ting! Så blev det inte för den 26 mars 1859 ger kronofogden Carl M. Eckhell i Sundsvall länsman Hammarberg order att utifrån domstolsutslaget låta verkställa avhysning av kvarstående bodar och stånd. Enligt vad tidigare nämnde Lill-Gullik berättat, syns länsmannen endera ha sålt eller låtit allmogen utan att betala ta vara på och föra bort marknadsbodarna och stånden. Något blev kvar på gården. Förre ägaren av här aktuell Backens gård – Rune Eriksson – har upplyst mig om att en del av en marknadsbod ingår i en gammal vedbod.

1916. Oenighet om ägandet av 471 av marknadsplatsens 3702 kvadratmeter!

Marknadsplatsen i Västanå åter aktuell och säkert långt tidigare i sak av de dokument, som återopas. Nu är det tre hemmansägare som via landshövdingen fått till en lantmåteriförrättning den 10 april 1916 hos hemmansägaren J.E.Öhling i Västanå rörande tvistemål om det som framgår av rubriken. Lantmätaren hette Harald Lundberg och hans bisittare var skiftesgodemännen Martin Jonsson i Östby och P.J.Lindqvist i Öh. Såväl kärandena som de svarande ägde alla hemman under stamhemmanet Västanå nr 4. Kärandena var: Carl Persson 3^{1/2} mål, Anders Jönsson 4^{7/8} mål och Erik Johansson 2^{7/16} mål. Svarandena var: J. E. Öhling 2^{7/16} mål, Olof Sundins konkursmassa 5^{5/8} mål genom kontoristen Arthur Nilsson enligt fullmakt från sysslomännen, riksdagsmannen Johan Permansson, e.o. hovrättsnotarien Gustaf Velander och advokaten Gunnar ..., medicine kandidat Anders Sandin 2^{13/16} mål med fullmakt för fadern Olof Sandin, som också företrädde dottern Syster Sandin 2^{13/16} mål (ja, hon hette så); tillhoppa 24^{1/2} mål likamed hela stamhemmanets nr 4 kamerala storlek.

Kärandena anförde att de inte godkände som laglig den överenskommelse som den 21 december 1857 gjordes mellan Anders Sandin d.ä. och deras hemmans dåvarande ägare Per Persson och Jonas Jonsson. Omräknat till dagens ytmått yrkade Carl Persson att tilldömas 124 m², Anders Jönsson 231,3 m² och Erik Johansson 115,7 m². Svarandesidan replikerade att Per Persson – Carl Perssons fader -1857 skriftligen mot blivande vederlag på annat håll avstod sin andel i marknadsplatsen uppskattad till 0.805 kappland (124 m²) till Anders Sandin på Backens gård och likaså Jon Jonsson – då 1857 ägare av Anders Jönssons och Erik Johanssons hemmansdelar - sina uppskattade 2,250 kappland (347 m²) i marknadsplatsen ifråga.

Mot yrkandena anför ombuden för Backens gård det som orealistiskt utifrån ovan anförd och inte minst därav att ifrågavarande områden ingår i den till nämnda fastighet hörande trädgården". Genom den skrivningen helt klarlagt att marknadsplatsen i Västanå låg med sin södra sida nära ifrågavarande gårds mangårdsbyggnads norra sida. Lantmätaren Harald Lundberg konstaterar, att han inte är behörig fälla dom. Hänvisar i laga ordning parterna att om så inom sex månader tvista om ifrågavarande äganderätt vid Medelpads västar domsagas häradsrätt. Förrättningen bordläggs. Kärandena åläggs att förskottera kostnaderna för förrättningsmännen med kronor 47.90, som i 2007-års penningvärde motsvarar något avrundat 1600 kronor. Någon fortsättning inte funnen i domstolens protokoll. Fråga som kvarstår – om än inte elak i sak - är dock: Behövde Carl Persson, Anders Jönsson och Erik Johansson för sin utkomst de yrkade, små insprängda jordstyckena, eller var männen enbart processlystna? Hur som helst med varför; marknadsplatsen är borta, men förhoppningsvis dokumenterad.

¹² En aln = 0,598 meter; alltså 4,8 eller 6 meter från hans gårdstomts norra sida.

¹³ 1 kappland = 154,25 meter. Hela tomten följaktligen 3 702 kvadratmeter.<